

MARCIN KRAWCZUK¹

GENEZA, CHARAKTER I POLITYCZNA SYMBOLIKA DNIA NARODÓW, NARODOWOŚCI I LUDÓW ETIOPII

Słowa kluczowe: Etiopia, etnofederalizm, nacjonalizm, tożsamość etniczna, festiwale kulturowe

WPROWADZENIE

Porządek polityczny wprowadzony w Etiopii po 1991 roku od dawna budzi zainteresowanie badaczy Afryki ze względu na unikalność zastosowanych w nim rozwiązań na tle innych państw kontynentu. Rządy oparte na idei etnofederalizmu i system gospodarczy wzorowany na wschodnioazjatyckiej koncepcji *developmental state* przetrwały mimo kryzysów i ukształtowały nowoczesne oblicze tego kraju. O ile jednak inspirowany doświadczeniami wschodnioazjatyckich krajów model gospodarczy przyczynił się do bezprecedensowego rozwoju kraju w ostatnich dziesięcioleciach, o tyle etnofederalizm nie przyniósł trwałego pokoju. Zarówno analiza akademickich studiów poświęconych współczesnej Etiopii, jak i obserwacja bieżących wydarzeń prowadzą do wniosku, że kwestia etniczna stanowi jeden z centralnych problemów kraju i wpływa w sposób decydujący na stan bezpieczeństwa.

W literaturze przedmiotu znaleźć można wiele solidnych opisów sytuacji etnicznej w Etiopii: jej grup etnicznych, ich nazw, liczebności i rozmieszczenia. Wiele z nich opiera się na danych wytworzonych podczas dwóch spisów powszechnych przeprowadzonych po 1991 roku². Należy však pamiętać, że sytuacja etniczna nie jest nigdzie zjawiskiem statystycznym.

¹ Uniwersytet Warszawski, ORCID: 0000-0001-7077-6427, mkrawczuk@uw.edu.pl.

² Przeprowadzono je w 1994 i 2007 r.

Z jednej strony kształtują ją odgórna polityka rządów czy transnarodowych aktorów, na przykład UNESCO, z drugiej zaś – cały czas na poziomie *grass roots* toczą się dynamiczne oddolne procesy, w których tożsamości etniczne ulegają adaptacji i renegocjacji. Płynność tożsamości etnicznej w Etiopii, także w perspektywie historycznej, jest zjawiskiem opisanym dobrze zwłaszcza w kontekście największych etiopskich grup etnicznych, jak chociażby Amharowie (Pausewang 2005).

„Odgórna” polityka, czyli ustrój wprowadzony w Etiopii w latach 90., w tym szczególnie nadanie podmiotowości politycznej narodom, narodowościom i ludom i idący w ślad za nim podział administracyjny kraju, w którym jednostki administracyjne mają odzwierciedlać etniczną mozaikę, niejako wymusiła na mieszkańcach Etiopii określoną przynależność etniczną. Tym samym proces budowania nowych tożsamości nabrał tempa.

Niniejszy tekst poświęcony jest jednemu z przejawów owej odgórnej polityki w Etiopii, a mianowicie świętu państwowemu obchodzonemu pod nazwą Dzień Narodów, Narodowości i Ludów Etiopii (ang. *Nations, Nationalities and Peoples' Day*; amh. የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ቀን), które wedle oficjalnej wykładni ma stanowić celebrację różnorodności etnicznej kraju i afirmować wyjątkową strukturę jego systemu federalnego.

Święto zostało ustanowione podczas posiedzenia etiopskiej Izby Federacji³ 29 kwietnia 2006 roku (Ethiopian News Agency, https://www.ena.et/web/amh/w/am_29061). Obchodzone corocznie 8/9 grudnia⁴ w rocznicę proklamowania aktualnie obowiązującej konstytucji święto podkreśla zaangażowanie Etiopii w uznawanie praw i kultur jej licznych grup etnicznych. Tym samym promuje oficjalnie obowiązujące ideały samostanowienia i prawa ludów Etiopii do zachowania swojej kultury.

W Afryce Subsaharyjskiej różnego rodzaju festiwale i obchody zdają się wszechobecne. Wobec stosunkowo skromnej liczby pomników dziedzictwa materialnego na kontynencie afrykańskim stanowią one okazję do prezentacji niematerialnej spuścizny afrykańskich kultur, takiej jak muzyka, taniec, oratura, obrzędy, zwyczaje itp. W literaturze podkreśla się potencjał

³ Jest to izba wyższa etiopskiego parlamentu. Według art. 61 konstytucji ma ona stanowić reprezentację wszystkich grup etnicznych uznawanych w kraju, z których każda ma prawo do obecności co najmniej jednego przedstawiciela.

⁴ Ponieważ w Etiopii nie używa się kalendarza gregoriańskiego, należałoby powiedzieć, że święto przypada 29 dnia miesiąca *hedar*, tj. 8 grudnia w latach nieprzestępnych według kalendarza etiopskiego, a 9 grudnia – w latach przestępnych.

turystyczny festiwalu kulturowych (zarówno wewnątrz krajowy, jak i międzynarodowy) oraz ich znaczenie dla zachowania afrykańskiego dziedzictwa (np. Ezeudui 2015). Zwraca się jednak również uwagę na kwestię tego, w jaki sposób poddanie niematerialnego dziedzictwa presji państwa, rynku i aktorów transnarodowych jak UNESCO wpływa na jego autentyczność i prowadzi do jego folkloryzacji (Hafstein 2018).

W niniejszym artykule postaram się pokazać, że Dzień Narodów, Narodowości i Ludów Etiopii częściowo wymyka się tak nakreślonym ramom interpretacyjnym. Stanowi on raczej jeden z wielu przykładów odrębności tego kraju, który przez długie wieki swojego istnienia pozostawał wyjątkiem na tle innych afrykańskich państw.

TŁO HISTORYCZNE

Korzenie Dnia Narodów, Narodowości i Ludów sięgają przyjęcia w 1994 roku Konstytucji Federalnej Demokratycznej Republiki Etiopii (FDRE). Ten przełomowy dokument oznaczał drastyczne odejście od historycznych systemów rządów Etiopii i przejście od wysoce scentralizowanego państwa do struktury federalnej opartej na podziale etnicznym. Konstytucja przyznaje narodom, narodowościom i ludom prawo do samostanowienia, aż do secesji włącznie (Constitution of the Federal Democratic Republic of Ethiopia, art. 39). To uznanie konstytucyjne miało na celu zaradzenie historycznym nierównościami i stworzenie poczucia inkluzji wśród zróżnicowanych społeczności etnicznych Etiopii.

Etiopia nie jest bynajmniej najbardziej zróżnicowanym etnicznie państwem w Afryce Subsaharyjskiej. W etiopskich danych spisowych i publikacjach akademickich wyróżnia się zwykle około 80 różnych grup etnicznych. Cechuje je jednak duże zróżnicowanie pod względem języka, religii, tradycyjnej gospodarki i obyczajów (zob. np. Krawczuk 2018).

Do upadku cesarstwa w 1974 roku dominującą grupą etniczną byli Amharowie. Przejawem i jednocześnie skutkiem tej dominacji był fakt, że to właśnie obyczaje, wartości i język Amharów były utożsamiane z uniwersalną „etiopskością”. Pierwsze ostrożne próby zniwelowania nierówności etnicznych miały miejsce w latach 80. XX wieku pod rządami Komitetu Koordynacyjnego Sił Zbrojnych, złożonego z wojskowych. Podjęto próbę spisania, policzenia i klasyfikowania etiopskich grup etnicznych, czym zajmował się powołany specjalnie do tego celu urząd, tj. Instytut Studiów Narodowości Etiopskich (ang.

Institute for the Study of Ethiopian Nationalities; amh. የኢትዮጵያ ብሔረሰቦች ጥናት ኢንስቲትዩት). Niektórym regionom kraju, takim jak Eryrea, Tigraj, Afar i Ogaden, przyznano ograniczoną autonomię (Ficquet 2009, 43–45).

Gdy rządy wojskowe zostały obalone przez koalicję etnicznych partyzantek, w której wiodącą rolę odegrał Tigrajski Ludowy Front Wyzwolenia (ang. Tigray People's Liberation Front), rząd tymczasowy ogłosił w lipcu 1991 roku dokument⁵ zawierający ogólne zasady współistnienia w kraju, które następnie zostały włączone do konstytucji przyjętej w roku 1994. W dokumencie tym po raz pierwszy sformułowano zasadę prawa narodów, narodowości i ludów do samostanowienia.

Ta nietypowa w skali Afryki koncepcja z jednej strony była pragmatyczną koniecznością i próbą uzyskania legitymizacji w społeczeństwie, z drugiej zaś – swoimi ideologicznymi korzeniami sięgała lat 60. XX wieku, kiedy to ruch studencki opozycyjny wobec Haile Selassie⁶ wskazywał na konieczność ustanowienia bardziej sprawiedliwych relacji pomiędzy grupami etnicznymi (Abbink 2011, 599).

Przed przyjęciem Konstytucji FDRE historię polityczną Etiopii cechowała centralizacja narzucana przez kolejne reżimy. Pod rządami cesarza Haile Selassie tłumiono dążenia do etnicznego samostanowienia, promując jednolitą tożsamość narodową skupioną wokół kultury Amharów. Socjalistyczny reżim, który nastąpił po nim, poprzez wprowadzanie pewnych polityk inkluzywnych utrzymywał autorytarną kontrolę i pozostawił szereg nierozwiązanych kwestii etnicznych. Po 1991 roku rząd przejściowy zainicjował szeroko zakrojone reformy, które zakończyły się obecnym układem federalnym, mającym na celu ustanowienie nowego porządku politycznego uznającego Etiopię za „narod narodów”.

Dzień Narodów, Narodowości i Ludów został ustanowiony jako część tych reform, służąca w założeniu jako symboliczna platforma do świętowania różnorodności Etiopii, jednocześnie promująca pokojowe współistnienie i wzajemny szacunek. Na przestrzeni lat obchody tego święta odzwierciedlały aspiracje grup etnicznych Etiopii, a także służyły jako barometr stabilności politycznej kraju.

⁵ Oryginał w języku amharskim i angielskim można zobaczyć na: <https://chilot.wordpress.com/wp-content/uploads/2011/11/the-transitional-period-charter-of-ethiopia.pdf> – 14 V 2025.

⁶ Etiopskie imiona i nazwy własne podaję w takiej formie, w jakiej są najczęściej spotykane w tekstach anglojęzycznych.

OBCHODY

Co do zasady, każdego roku Dzień Narodów, Narodowości i Ludów Etiopii jest organizowany w innym regionie (amh. *kilil*) kraju, co ma odzwierciedlać nacisk systemu federalnego na autonomię regionalną i równość. To rotacyjne organizowanie sprzyja większemu zrozumieniu i docenieniu unikalnych tradycji i tożsamości regionu gospodarza, a jednocześnie wzmacnia wspólne wartości wszystkich grup etnicznych.

Tab. 1. Miasta, w których odbyły się dotychczasowe edycje Dnia Narodów, Narodowości i Ludów Etiopii

	Rok	Miasto	Prowincja federalna
1	2006	Addis Abeba	status miasta wydzielonego (ang. <i>chartered city</i>)
2	2007	Hawassa	Sidama ⁷
3	2008	Addis Abeba	jw.
4	2009	Dire Dawa	status miasta wydzielonego (ang. <i>chartered city</i>)
5	2010	Addis Abeba	jw.
6	2011	Mekelle	Tigraj
7	2012	Bahir Dar	Amhara
8	2013	Jigjiga	Somali
9	2014	Asosa	Benishangul-Gumuz
10	2015	Gambela	Gambela
11	2016	Harer	Harari
12	2017	Semera	Afar
13	2018	Addis Abeba	jw.
14	2019	Addis Abeba	jw.
15	2020	Addis Abeba	jw.
16	2021	Dire Dawa	jw.
17	2022	Hawassa	jw.
18	2023	Jigjiga	Somali
19	2024	Arba Minch	Region Etiopii Południowej (ang. South Ethiopia Regional State) ⁸

Źródło: opracowanie własne.

⁷ W 2007 r. Hawassa była stolicą Regionu Narodów, Narodowości i Ludów Południa. W 2020 r. została stolicą nowo utworzonej prowincji Sidama.

⁸ Prowincja została utworzona w 2023 r.

Jak pokazuje powyższa tabela, zasada rotacyjnego organizowania obchodów w różnych regionach kraju nie była dotąd ściśle przestrzegana. Fakt, iż w latach 2018–2020 święto trzy razy z rzędu odbyło się w stolicy, można zapewne łączyć ze szczególnym nasileniem w tym okresie przemocy międzyetnicznej i stanem ogólnego rozchwiania, którego bodaj najbardziej wyraźnym znakiem była dymisja premiera Hailemariama Desalegna w kwietniu 2018 roku. Z pewnością nie bez znaczenia była także przypadająca częściowo na ten okres pandemia COVID-19.

Każdorazowo uroczystości obejmują szeroki wachlarz działań kulturalnych, politycznych i edukacyjnych. Głównym i najbardziej spektakularnym elementem obchodów jest festiwal, podczas którego mają miejsce parady, występy muzyczne i taneczne oraz prezentacja tradycyjnych strojów etiopskich grup etnicznych. Wszystkie te wydarzenia mają stanowić swoistą celebrację mozaiki kulturowej kraju i oferować każdej grupie etnicznej platformę do zaprezentowania swojego dziedzictwa.

Il. 1. Plakat 15. edycji Dnia Narodów, Narodowości i Ludów Etiopii. Hasło głosi: „Równość i narodowa jedność dla wspólnego rozwoju”

Źródło: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=827001381205883&id=420463658526326&set=a.420894541816571> – 14 V 2025.

Kolejnym elementem obchodów są debaty i konferencje, dotyczące takich tematów, jak znaczenie federalizmu, samostanowienia i mechanizmów pokojowego współistnienia międzyetnicznego. Te fora mają na celu wspieranie dialogu i rozwiązywanie nieporozumień, które mogą wynikać z systemu federalnego.

Wreszcie istotnym elementem święta jest oficjalny udział w nich przedstawicieli państwa, w tym premiera, prezydentów regionów i wysokich rangą przedstawicieli federalnych. Wygłaszają oni przemówienia, w których podkreślają jedność w różnorodności i przedstawiają osiągnięcia narodu, a także stojące przed nim wyzwania.

Podejmowane są także próby nadania świętu charakteru bardziej międzynarodowego poprzez zapraszanie na obchody członków korpusu dyplomatycznego, niekiedy także gości zagranicznych⁹.

Jak nietrudno sobie wyobrazić, Dzień Narodów, Narodowości i Ludów jest znacznym wysiłkiem finansowym i logistycznym dla organizujących go prowincji¹⁰. Zarazem jednak stanowi też pretekst do pozyskania dla prowincji funduszy inwestycyjnych ze strony rządu federalnego. Przykładowo w związku z organizacją święta w Semerze w 2017 roku wybudowano tam lotnisko (obecnie tylko wewnętrzne) (Walta, <https://waltainfo.com/am/48966/>)¹¹.

Wydarzenia towarzyszące obchodom Dnia Narodów, Narodowości i Ludów są każdorazowo relacjonowane w mediach tradycyjnych i w Internecie. Należy przy tym pamiętać, że w Etiopii znajdują się one pod ścisłą kontrolą państwa, jak można się zatem spodziewać, relacje z Dnia Narodów, Narodowości i Ludów Etiopii są w pełni zgodne z państwową ideologią¹².

⁹ Na przykład w 2015 r. na obchody przyjechał ówczesny prezydent Sudanu Omar al-Bashir, co zapewne miało związek z faktem, iż w tym roku odbyły się one w Gambeli, stolicy prowincji o tej samej nazwie, graniczącej z Sudanem Południowym.

¹⁰ Przykładowo według oficjalnych danych organizacja 10. edycji w Gambeli kosztowała 340 milionów byrrów, tj. ok. 2,7 milionów USD (BBC Amharic, <https://www.bbc.com/amharic/news-42278634>). Cytowany artykuł jest zresztą jednym z bardzo nielicznych tekstów w języku amharskim, jakie można znaleźć, zawierającym jakiekolwiek krytyczne uwagi w stosunku do święta. Wynika to niewątpliwie z faktu, iż widnieje na stronie BBC, a nie któregoś z etiopskich mediów. Cytowane tam wypowiedzi nie kwestionują jednak samej idei święta ani koncepcji etnofederalizmu; zwracają raczej uwagę na rozdział między konstytucyjnym ideałem a praktyką władz.

¹¹ Mimo statusu stolicy prowincji federalnej Semera jest bardzo małym miastem; według amharskiej Wikipedii mieszka w niej zaledwie ok. 12 tysięcy ludzi.

¹² Na temat kształtowania się ładu medialnego w Etiopii zob. np. Stremlau (2011). Dla ilustracji: w Indeksie Wolności Prasy (ang. World Press Freedom Index) Etiopia znalazła się na 141. miejscu na 180 indeksowanych krajów.

Oprócz centralnych wydarzeń, co roku odbywających się w innym mieście, w całym kraju w uczelniach, szkołach i zakładach pracy są z tej okazji organizowane pomniejsze wydarzenia.

DZIEŃ NARODÓW, NARODOWOŚCI I LUDÓW ETIOPII JAKO EMANACJA PAŃSTWOWEJ IDEOLOGII

Dzień Narodów, Narodowości i Ludów odzwierciedla podstawy ideologiczne federalizmu etnicznego Etiopii – systemu zaprojektowanego w celu pogodzenia jedności z uznaniem różnorodności. Ten model federalny zakłada, że grupy etniczne są podstawowymi jednostkami państwa, z których każda ma prawo do zachowania swojej autonomii i odrębnej tożsamości.

Artykuł 39 konstytucji ustanawia prawo grup etnicznych Etiopii do samostanowienia, w tym możliwość secesji. Choć kontrowersyjny, przepis ten podkreśla zaangażowanie Etiopii w rozwiązywanie historycznych niesprawiedliwości i wspieranie dobrowolnej jedności. Ten sam artykuł przyznaje grupom etnicznym prawo do ochrony ich kultury. Poprzez dowartościowanie odrębnych kultur grup etnicznych Etiopii Dzień Narodów, Narodowości i Ludów służy jako dowód zaangażowania rządu w ochronę i promowanie różnorodności kulturowej. Uznaje się język, tradycje i historię każdej grupy etnicznej.

Oficjalny dyskurs towarzyszący obchodom przejawia się między innymi w treści i ikonografii towarzyszących mu materiałów. Na plakacie edycji z roku 2020 (il. 1) widnieją zdjęcia obiektów składających się na dziedzictwo historyczne i przyrodnicze Etiopii, w tym wpisanych na listę UNESCO: kościoły skalne w Lalibeli, meczet w Negash, obelisk z Aksum, owoce kawowca i wodospad Tys Ysat. Z kolei plakat edycji z roku 2018 (il. 2) rozkłada akcenty nieco inaczej. Ukazuje obiekty nowoczesne, stanowiące dowód na technologiczny i ekonomiczny rozwój kraju: nowo oddane do użytku tramwaje, wieżowce, a przede wszystkim obiekt centralny w propagandzie ostatnich lat – Tamę Wielkiego Odrodzenia¹³ (ang. *Grand Ethiopian Renaissance Dam*).

Świętu przyświeca zarazem idea promowania jedności narodowej. Choć struktura federalna stawia na pierwszym miejscu autonomię etniczną,

¹³ Na temat roli tej w konstrukcji w etiopskim dyskursie państwowym zob. m.in. Rubinkowska-Anioł (2018).

Dzień Narodów, Narodowości i Ludów Etiopii podkreśla znaczenie współzależności i zbiorowego postępu. Oficjalne komunikaty podczas obchodów często podkreślają wspólne aspiracje i potrzebę współpracy między grupami.

Il. 2. Plakat 13 edycji Dnia Narodów, Narodowości i Ludów Etiopii. Hasło głosi: „Etiopska jedność wielobarwna różnorodnością”

Źródło: https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2474704102821248&id=1971114923180171&set=a.1971136499844680&locale=en_GB – 14 V 2025.

W oficjalnych przemówieniach i tekstach towarzyszącym świętu akcentuje się także motyw zerwania z błędami przeszłości, w której ludy Etiopii nie miały prawa do swobodnej ekspresji, kultywowania swoich języków i tradycji oraz w której jedne zajmowały pozycję uprzywilejowaną, inne zaś marginalną (Hailu Mideksa 2015, 51–66).

Pomimo swojego symbolicznego znaczenia Dzień Narodów, Narodowości i Ludów spotyka się również z krytyką, co jest odzwierciedleniem szerszego wyzwania federalizmu etnicznego Etiopii. Krytycy twierdzą, że podczas gdy święto jest celebracją jedności, leżąca u jego podstaw struktura federalna może zaostrzać podziały i napięcia. Niedawne wydarzenia pokazują dobitnie, że praktyka nie zawsze pokrywa się z głoszoną ideologią.

Etiopia ostatnich dziesięcioleci niejednokrotnie była świadkiem niezwykle brutalnych konfliktów o zasoby czy reprezentację polityczną oraz sporów terytorialnych. Wystarczy wspomnieć o protestach Oromo w latach 2014–2016 wywołanych przez plany rozwoju Addis Abeby lub o konflikcie pomiędzy siłami rządowymi a władzami regionu Tigray w latach 2020–2022. Napięcia te czasami podważają przesłanie święta o pokojowym współistnieniu.

Jednocześnie dla wielu Etiopczyków uroczysty charakter święta ostro kontrastuje z wyzwaniem społeczno-ekonomicznymi i politycznymi, z którymi mierzą się obywatele w codziennym życiu. Według krytyków rozwiązywanie ukształtowanego przez wieki problemu nierówności wymaga bardziej znaczących środków, wykraczających poza symboliczne działania.

Z akademickiego punktu widzenia dokładniejsze przyjrzenie się obchodom Dnia Narodów, Narodowości i Ludów stanowiłoby interesujący przyczynek do refleksji na temat znaczenia performatywności w procesach narodotwórczych¹⁴. W studium na temat obchodów milenijnych w Etiopii¹⁵ pokazano, w jaki sposób dobór wykorzystanych wówczas symboli był wyrazem renegotiacji etiopskiej tożsamości (Orłowska 2013). O ile jednak to wydarzenie było w pewnej mierze nastawione na odbiorcę zagranicznego (choćby przez towarzyszący im koncert Beyoncé) i miało za cel także konstruowanie określonego wizerunku Etiopii za granicą, o tyle Dzień Narodów, Narodowości i Ludów jest nastawiony wyłącznie na rodzimych odbiorców i uczestników.

W tym kontekście dla interpretacji tego święta właściwsze wydają się choćby refleksje zawarte w artykule na temat roli festiwali i występów ludowych (ang. *folk-fairs*) w kraju kulturowo bardzo bliskim Etiopii, czyli Erytrei (Abbebe 2007). Autor zwraca w tym tekście uwagę między innymi na fakt, iż tego typu obchody stanowią swoistą sakralizację państwa i narodu dzięki temu, że zawierają w sobie elementy święta, cykliczności i pielgrzymki. Tym samym skutecznie przemawiają do odbiorców wywodzących się ze społeczeństwa, gdzie religijność jest bardzo głęboko zakorzeniona.

Zarazem taka forma celebrowania tożsamości różnorodności etnicznej Etiopii jawi się jako bezpieczna z punktu widzenia władz i dająca się przez nie kontrolować zarówno dosłownie, jak i dyskursywnie. Nie posiada

¹⁴ Na ten temat zob. np. eseje zebrane w Glass i Rose-Redwood (2015).

¹⁵ Odbity się one we wrześniu roku 2007, czyli pod koniec roku 2000 w kalendarzu etiopskim.

w sobie potencjału subwersywnego, który zaobserwowano przy analizie takich zjawisk jak choćby obchody Ireechaa¹⁶ (Serawit 2019) czy mecze piłki nożnej (Hewan 2022)¹⁷, podczas których dochodzi do ekspresji gniewu i frustracji skierowanej w stronę sił porządkowych reprezentujących etiopskie państwo.

ZAKOŃCZENIE

Pomimo wspomnianych wyzwań Dzień Narodów, Narodowości i Ludów stanowi cenną platformę do dialogu i świętowania. Podkreśla zaangażowanie władz Etiopii w rozwiązywanie problemów wynikających ze złożoności jej wieloetnicznego składu. Inicjatywy edukacyjne związane ze świętem budzą większą świadomość zróżnicowanego dziedzictwa Etiopii wśród młodszych pokoleń i wzmacniają poczucie wspólnej historii.

Wydarzenie to jest również okazją dla rządów regionalnych do zaprezentowania swoich osiągnięć i promowania inicjatyw rozwojowych. Poprzez wymianę kulturową i dialog święto przyczynia się do budowania zaufania i zmniejszania nieporozumień między poszczególnymi grupami.

Analizując symboliczny przekaz ceremonii koronacyjnej Haile Selassie w 1930 roku, Hanna Rubinkowska-Anioł zauważa, iż sednem przekazu było „usytuowanie całego święta – zarówno w wymiarze propagandowym, jak i realnym – we wspólnej przestrzeni tego, co tradycyjne, historyczne i postrzegane jako «etiopskie» z jednej strony oraz tego co nowoczesne i zachodnie z drugiej” (Rubinkowska-Anioł 2016, 34). Niecałe sto lat później, organizując obchody Dnia Narodów, Narodowości i Ludów Etiopii, władze etiopskie nie wydają się zainteresowane imitacją wzorców zachodnich, choć nowoczesność pozostaje ciągle atrakcyjną wartością.

¹⁶ Ireechaa to święto obchodzone przez Oromo (największą grupę etniczną w Etiopii) pod koniec września lub w październiku. Jego genezy upatruje się w rytuałach związanych z porą żniw, z czego wynika jego radosny charakter. Współcześnie jest przede wszystkim manifestacją tożsamości oromskiej.

¹⁷ Ciekawym przykładem święta państwowego, które właśnie z powodu politycznej niepoprawności zostało usunięte z kalendarza, był Dzień Upadku Dergu (ang. Downfall of the Derg; amh. ደርግ የወደቀበት ቀን). Obchodzono je 20 dnia miesiąca Genbot (28 maja). Ostatnie oficjalne obchody odbyły się w 2019 r. Wspomniana niepoprawność wynikała z faktu, że to Tigrajczycy odsunięci od władzy po 2012 r. mieli wiodącą rolę w obaleniu rządów wojskowych na początku lat 90. Por. Turkowska (2023).

Dzień Narodów, Narodowości i Ludów Etiopii odzwierciedla zarówno aspiracje, jak i wyzwania federalnego eksperymentu. Jak przystało na czas świętowania, to, co trudne, uwierające i konfliktogenne, a związane ze złożonością i sprzecznościami rządzenia wieloetnicznym państwem, zostaje podczas niego ukryte. Podkreśla się natomiast niezwykłą różnorodność kulturową kraju i uznaje historyczne niesprawiedliwości.

Obchody stanowią okazję do ceremonialnego potwierdzenia jedności Etiopii w różnorodności, nawet gdy podkreślają zarazem potrzebę ciągłego dialogu i pojednania. W przyszłości sukces tego święta jako siły jednoczącej będzie zależał od zajęcia się nierównościami strukturalnymi i od wspierania realnej współpracy między zróżnicowanymi społecznościami Etiopii.

BIBLIOGRAFIA¹⁸

- Abbebe Kifleyesus. 2007. Folk-fairs and Festivals. Cultural Conservation and National identity formation in Eritrea, *Cahiers d'Études Africaines*, 2(186), 249–276.
- Abbink, J. 2011. Ethnic-based Federalism and Ethnicity in Ethiopia: Reassessing the Experiment after 20 Years, *Journal of Eastern African Studies*, 5(4), 596–618.
- Assefa Fiseha. 2018. *Federalism and the Evolving Conceptions of Unity and Diversity in Ethiopia*, w: A.G. Gagnon, M. Burgess (red.), *Revisiting Unity and Diversity in Federal Countries*, Leiden–Boston: Brill | Nijhoff, 27–56.
- BBC Amharic. 2024, 17 grudnia. <https://www.bbc.com/amharic/news-42278634> – 14 V 2025.
- Constitution of the Federal Democratic Republic of Ethiopia. b.d. <https://ecnl.org/sites/default/files/files/2021/EthiopiaConstitution.pdf> – 15 V 2025.
- Erk, J. 2017. 'Nations, nationalities, and peoples': The Ethnopolitics of Ethnofederalism in Ethiopia, *Ethnopolitics*, 16(3), 219–231.
- Ethiopian News Agency. b.d. https://www.ena.et/web/amh/w/am_29061 – 14 V 2025.
- Ezeuduj, I. O. 2015. Strategic Event-based Rural Tourism Development for Sub-Saharan Africa, *Current Issues in Tourism*, 18(3), 212–228.
- Ficquet, É. 2009. Fonder un régime sur le recensement ethnique: le fédéralisme éthiopien, *Critique Internationale*, 4(45), 37–57.
- Glass, M. R., Rose-Redwood, R. (red.) 2015. *Performativity, Politics, and the Production of Social Space*, London: Routledge.
- Hafstein, V. T. 2018. Intangible Heritage as a Festival; or, Folklorization Revisited, *The Journal of American Folklore*, 131(520), 127–149.
- Hailu Mideksa. 2015. *The Discursive Construction of „Nations, Nationalities and Peoples' Day” by the Ethiopian Broadcasting Corporation (EBC)*. (Niepublikowana praca magisterska), Addis Abeba.

¹⁸ W bibliografii i przypisach autorzy etiopszy i erytrejszy są cytowani „po imieniu”, jak to jest ogólnie przyjęte w publikacjach etiopistycznych.

- Hewan Semon. 2022. Identity and Dissent in Ethiopian Football Fandom (2012–2019), *Journal of Eastern African Studies*, 16(2), 228–247.
- Krawczuk, M. 2018. *Etiopia – różnorodność i wzajemne oddziaływanie w czasie i przestrzeni*, w: M. Krawczuk (red.), *Wosk i złoto. Studia etiopistyczne*, Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa, 9–26.
- Orlowska, I. 2013. Forging a Nation: The Ethiopian Millennium Celebration and the Multiethnic State, *Nations and Nationalism*, 19(2), 296–316.
- Pausewang, S. 2005. The Two-faced Amhara Identity, *Scrinium*, 1(1), 273–286.
- Rubinkowska-Anioł, H. 2016. *Etiopia pomiędzy tradycją a nowoczesnością. Symbolika koronacji Cesarza Etiopii Hajle Syllasje I*, Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
- Rubinkowska-Anioł, H. 2018. Ethiopian Renaissance or How to Turn Dysfunctional into Functional, *Politeja*, 56, 109–121.
- Serawit Bekele Debele. 2019. *Locating Politics in Ethiopia's Irreecha ritual*, Leiden: Brill.
- Stremlau, N. 2011. The Press and the Political Restructuring of Ethiopia, *Journal of Eastern African Studies*, 5(4), 716–732.
- [b.a.]. 1991, July 22. Transitional Period Charter of Ethiopia, *Negarit Gazeta*. <https://chilot.wordpress.com/wp-content/uploads/2011/11/the-transitional-period-charter-of-ethiopia.pdf> – 16 V 2025.
- Turkowska, K. 2023. *Co Etiopczycy mówią o trudnej przeszłości?*. Nagranie Seminarium Afrykanistycznego z 1 czerwca 2023. https://youtu.be/q_05jajjcts?si=_WaSxpzO4KWXNFL2 – 29 I 2025.
- Walta. b.d. <https://waltainfo.com/am/48966/> – 15 V 2025.
- Vaughan, S. 2003. *Ethnicity and Power in Ethiopia*, Edinburgh. (Niepublikowana rozprawa doktorska). <https://era.ed.ac.uk/bitstream/handle/1842/605/vaughanphd.pdf> – 29 I 2025.

GENESIS, NATURE AND POLITICAL SYMBOLISM OF THE DAY OF NATIONS, NATIONALITIES AND PEOPLES OF ETHIOPIA

Abstract: The Nations, Nationalities, and Peoples' Day of Ethiopia is an annual celebration observed since 2006, aimed at honoring the country's ethnic diversity and promoting the idea of peaceful coexistence among its people. Its character stems from the adoption of ethnofederalism as the state's constitutional foundation in the 1990s. However, recent events demonstrate that ethnic-based violence remains one of the main threats to lasting peace in Ethiopia. Consequently, the impact of this holiday on the country's situation appears to be limited. Nevertheless, an analysis of its celebrations and symbolism provides valuable insights for studying nation-building processes, modernization, and political anthropology in Ethiopia.

Keywords: Ethiopia, ethnofederalism, nationalism, ethnic identity, cultural festivals